

DE ADVOCaat VAN HOLLAND

NICOLAAS MATSIER

- Oud-Zuid* (verhalen, 1976)
Onbepaald verdrag (verhalen, 1979)
De eeuwige stad (novelle, 1982)
Een gebreid echtpaartje (verhalen, 1985)
A is een aardappel (kinderboek, 1985)
Ida stak een zebra over (kinderboek,
Zilveren Griffel, 1986)
Gesloten huis (roman, nominaties AKO Literatuurprijs,
Gouden Uil, Libris Literatuur Prijs, Aristeion Prijs;
bekroond met Mekka-prijs en F. Bordewijk-prijs, 1994)
*Oud-Zuid, Onbepaald verdrag, De eeuwige stad,
Een gebreid
echtpaartje en andere verhalen* (1995)
Was Sinterklaas maar een gracht (strijschrift, 1995)
Dicht bij huis (verhalen, 1996)
Alice in Verbazië (essays, 1996)
Een sluimerend systeem (essays, 1998)
Elke dag vaderdag (*Een gebreid echtpaartje*, uitgebreid,
1999, nog uitgebreider, 2005)
Meneer Kortom kijkt uit het raam (verhalen, 2000)
Heimwee naar het heden (verhalen, verzamelbundel, 2001)
De bijbel volgens (essays, 2003)
Het achtenveertigste uur (roman, E. du Perronprijs, 2005)
Het bedrogen oog (essays, 2009)
Het evangelie volgens (essays, 2011)
*Lof der stenen. Over ruïnes, praalgraven, douanekantoren,
kathedralen,
gedenknaalden, herenhuizen, forten, hijsbalken, polders en
paleizen* (essays, 2012)
Compositieportret. Een man in trefwoorden (verhalen, 2015)
Naar het leven (verhalen, verzamelbundel, 2015)
Zonder titel, zonder jaar (gedichten, 2017)

NICOLAAS MATSIER

De Advocaat van Holland

2019

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een
werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

© 2019 Nicolaas Matsier

Omslagontwerp Brigitte Slangen

Omslagillustratie Portret van Johan van Oldebarnevelt
(1547-1619), Michiel Jansz. van Mierevelt (atelier van),
in of na ca. 1616 © Rijksmuseum

Foto auteur Keke Keukelaar

Vormgeving binnenwerk Peter Verwey, Heemstede

Druk Bariet Ten Brink, Meppel

ISBN 978 94 031 3640 0

NUR 301

debezigebij.nl

Ter nagedachtenis aan mijn vader,
de historicus dr. R. Reinsma (1912-1983)

De Advocaat verlaat zijn huis

Hij is al een poos op, Oldenbarnevelt. Het licht van eind augustus heeft hem zonder pardon gewekt. En niet alleen hem. Ook zijn goede vriend Wtenbogaert was er heel vroeg bij vandaag. Om zeven uur was de predikant al even langsgewipt. Achterom. Zoals dat de intimi vergund was. Waarom zo vroeg? Het bleek te gaan om overhandiging van zijn laatste pennevrucht. Nog maar weer eens een remonstrantie, had hij er bijna verontschuldigend bij gezegd.

Hè wat? Nu nog?

Wtenbogaert was met de deur in huis gevallen. Hij hijgde een beetje, hij was te voet. Dat was hij altijd. Hij had haast, op weg als hij was naar de vroege door hem te leiden woensdagochtendienst in de Grote Kerk. Maar voor het overhandigen van de remonstrantie had hij even een omweg genomen. Met zijn rechterhand hield hij de vellen omhoog.

Oldenbarnevelt en hij wisten het allebei. Dat die vermalde Nationale Synode er nu definitief aankwam. De

voorstanders hadden in de Staten-Generaal een meerderheid voor elkaar weten te krijgen. Het was een fait accompli – het taaie en langdurige verzet van de laatste jaren, maanden, weken van de kant van de Staten van Holland had niets uitgehaald.

Hij had naar buiten zitten kijken, met niets omhanden, ongebruikelijk. Alsof het hem nauwelijks aanging had hij naar zijn vriend de predikant geluisterd. Was hij er niet helemaal bij? Was hij moe? Wtenbogaert zei: ‘Gisteren en vannacht geschreven. Om straks voor te lezen. Goedkeuring van de Synode – maar alleen onder bepaalde voorwaarden. Daar gaat het dus over, die voorwaarden. Zodat de remonstranten er toch met goed fatsoen naartoe kunnen.’

‘Maar wat staat er dan in?’ Erg toeschietelijk was de Advocaat niet.

Opnieuw begon de predikant over de voorwaarden, die het de remonstranten mogelijk moesten maken om met een goed geweten op de Synode van Dordrecht te verschijnen. En zonder vrees. Om zodoende de rust in het land zowel als de kerk te bewaren. Het waren woorden en voorwaarden die de Advocaat uittentreuren kende. In alle toonaarden en in alle maten en soorten. Dat kon de predikant Wtenbogaert, zijn vriend, niet anders dan bekend zijn.

Weer vroeg Oldenbarnevelt om een nadere precisering van de inhoud van de remonstrantie. Die hij nu wel beloofde

voor te zullen lezen, tenminste als zij weloverwogen en doordacht en concies geformuleerd was. Ook al had de predikant duidelijk haast, Oldenbarnevelt nam de tijd, met zijn vele bijvoeglijke naamwoorden.

Zoals elke ochtend had de Advocaat de dingen gedaan die men doet na het opstaan. Zijn nachtkleed uitgetrokken en op de peluw gelegd. Zich geschoren, voor zover nodig. Dat was het voordeel van het type baard dat hij had. Hij hield het stug bij de wat vollere baard. Hij had zijn wel iets maar niet opzienbarend dunner geworden haar gekamd en daarbij zonder enige interesse in de kleine spiegel gekeken. Hij had zich aangekleed tot en met het laatste knoopje van zijn tabberd. Zonder ongeduld, want hier haalde ongeduld nu eenmaal niets uit. Hij telde ze, zijn knoopjes, altijd. Om het aantal meteen weer vergeten te zijn.

De subtiliteiten van de haarsnijders en de barbiers waren ook toen hij jong was nauwelijks aan hem besteed. Kappers waren een klein en overkomelijk kwaad. Waarbij het overigens wel zo prettig was als iemand, zoals zijn eigen Maria, zich zo nu en dan de moeite getroostte om zijn al te wild geworden wenkbrauw- en neusharen te kortwieken.

Aetatis suae: op zijn portret door Michiel van Mierevelt, cadeau van zijn kinderen, staat zijn leeftijd er in fraaie Romeinse cijfers naast – LXX. Maar wat is leeftijd? Goed, hij heeft zijn stok. Hij heeft een leesbrilletje. Maar verder?

Toch eigenlijk niets aan de hand. Afgezien van zo af en toe een malaria-aanval.

Het valt hem wel steeds vaker op, de laatste jaren, dat hij de oudste is. Je zit aan, qualitate qua, aan een of ander banket. Of anders leid je een vergadering. Je voert het woord. Je kijkt naar de luisterende hoofden. Je luistert op jouw beurt naar wat die hoofden, boven hun kragen, zoal te berde brengen. Je hebt de kragen zien veranderen. Heel geleidelijk, net als de hoofden die ze dragen. Of zou het eigenlijk omgekeerd zijn? Dragen de kragen de hoofden? Als presenteerbladen om zo te zeggen, als de zelfbewuste dienbladen van de macht. Enfin. Zijn kraag kan er heus nog wel mee door, vindt hij.

De trappen, de gangen, de vestibule van zijn na zeven jaar nog steeds nieuw ogende en ruikende huis zijn stukken bijdetijdser en comfortabeler dan die in het toch wel erg ouderwetse huis aan de Spuistraat, waar het een en al kruip-door-sluip-door was geweest. Er is veel meer licht hier, in dit trappenhuis, de trap heeft een royalere draai. De treden zijn minder smal. Ze kraken niet, zoals alle trappen en alle vloeren van het huis in de Spuistraat hadden gedaan. Je kunt aan alles zien, binnen en buiten, dat dit gebouwd moet zijn door wijd en zijd de allerbeste bouwmeester.

Gewoontegetrouw heeft hij op weg naar beneden de treden geteld. Ja, ook de treden. Knopen en treden en verga-

deruren. Hij kan het niet helpen. Als er wat te tellen valt, of te vermenigvuldigen, dan doet hij dat. Hij is de meester van de begroting.

Was het de boenwas die hem al die tijd al aan zijn vrouw deed denken? Naar haar was hij nu onderweg. Op weg naar het Binnenhof was zij de fase tussen bed en vergadering. Voetje voor voetje liep hij naar de keuken, waar hij haar zou aantreffen. Hier thuis en beneden ging het nog wel, zonder zijn stok, die vlak bij de voordeur stond. Voor het stukje tussen huis en karos. Hij hield er niet van ondersteund te worden door de koetsier. Alleen bij het in- en uitstappen was hulp welkom.

Maria hoeft het hem niet meer op de valreep te vragen. Terwijl hij de klink van de voordeur al in de hand houdt, met zijn rug naar haar toe, hoed op, mantel aan, hoort hij haar vaste lijstje vragen aan. Of hij niet toch nog even wil ontbijten. Of hij de stukken heeft. Of hij zijn stok heeft.

‘Voor alle zekerheid,’ zegt ze, ‘een mens vergeet wel eens wat.’

Maar vergis je niet in haar. Zij is in staat tot strik vragen. Gericht tot zijn echtelijke rug stelt zij er nu zo een terwijl ze het voorwerpje in kwestie al uitnodigend uitsteekt naar de man die immers nooit iets vergeet.

‘Johan, heb je het brillenhuisje?’

‘Jaja, Maria.’

‘O. En wat is dit dan?’

‘Nou ja,’ had Wtenbogaert gezegd, ‘als u bang bent dat zij zullen denken: hè ja, daar heb je de Advocaat weer, wij weten nou wel wat die te zeggen heeft, dan is het misschien beter om de remonstrantie langs andere weg voor te leggen, ik weet nog wel iemand.’

‘Geef maar hier,’ had Oldenbarnevelt gezegd, ‘ik zal het doen.’ Hij had de remonstrantie aangenomen en het werkstuk van de predikant, zonder er nog een blik op te werpen, in zijn zijden tas gestoken, bij de overige vergaderstukken.

Hij zal zijn stok pakken en naar buiten gaan. Waar het rijtuig al klaarstaat. Hij zal de kleine afstand afleggen. Van zijn wonderbaarlijk mooie huis aan de Kneuterdijk via het Buitenhof naar het Binnenhof. De vertrouwd geworden route, nauwelijks langer dan de vroegere, die hij altijd te voet had afgelegd. Vanuit de Spuistraat.

Wtenbogaert is er allang vandoor, met nog grotere haast dan hij toch al had op weg naar zijn dienst in de Sint-Jacobskerk. Lopend. Toch tien jaar jonger. Vanuit zijn rijtuig ziet de Advocaat, langs de Plaats rijdend, door het rechterraampje nog net een glimp van de predikant, op de rug. Grote haast, grote passen.

De koets mindert vaart. Om iets langzamer, een beetje voorzichtiger, onder de Gevangenpoort door te rijden. Het stukje over het Buitenhof. Daar is de tweede poort al, naast de Mauritsstoren. De karos houdt halt op het Binnenhof, voor de deur die zowel toegang geeft tot de Mauritsstoren als tot, rechts daarvan, de twee door de Advocaat bij te wonen vergaderingen. Eerst even de Gecommitteerde Raden van het Zuider Kwartier en direct aansluitend de Staten van Holland.

De jongen houdt het portier al voor hem open. Met de rechterhand ondersteunt hij zijn uitstappende baas – minimaal. Meer is, dat weet de jongen, niet welkom. De routine van alledag. Ze zijn volledig op elkaar ingespeeld. Er is niets waarover iets gezegd hoeft te worden.

Al met al heeft hij nu zo'n veertig jaar vlak bij het Binnenhof gewoond, de Advocaat van Holland. Hij was er mee vergroeid, kon je wel zeggen. Juist omdat het geen stad was, zoals de andere zestien, was Den Haag de plek geworden waar de Staten van Holland vergaderden. Een neutrale plek, buiten de hiërarchie van de oudere en de jongere, van de grote en de kleine steden. En het waren niet alleen die van het gewest Holland die hier vergaderden. Ook de Staten-Generaal, van alle gewesten, vergaderden gemakshalve in Den Haag. Hij had dat allemaal tot stand zien komen. Voor zover hij het niet, voor een goed deel, tot stand had gebracht.

Op dit moment leek de oorlog, vijftig jaar geleden begonnen, heel ver weg. Het Twaalfjarig Bestand was in zijn negende jaar.

Zij zetten hun drie of vier stappen, de Advocaat met zijn stok, de jongen met de tas achter hem aan, die hooguit anderhalve meter naar de vertrouwde deur. De karos was aan het keren en alweer bijna op de terugweg. De Advocaat legde zijn hand op de klink van de deur die zoals altijd naar binnen openging. En waarom zou die deur dat vandaag ook anders moeten doen? Maar toen hij rechtsaf wilde gaan, naar de kamer waar de Gecommitteerde Raden van het Zuider Kwartier nu weldra bijeen zouden zijn, werd hij staande gehouden.

Hoezo? Het was de opperkamerling van Prins Maurits. Deze schoot met verende pas toe uit de schemering van de kleine hal, waarin hij klaarblijkelijk op de komst van de Advocaat had staan wachten. De kleine hal, ook in dit gebouw was het behelpen, bood zowel toegang tot de kamer van de Gecommitteerde Raden als tot het begin van de trap naar de hoger gelegen vertrekken van de Mauritstoren.

De Advocaat keek de opperkamerling, Mathieu de Corps, verbaasd zo niet een tikje geïrriteerd aan.

‘Wat is er van je dienst, jongeman? Maar maak het kort! Ik moet vergaderen.’

De opperkamerling legde zijn rechterhand rond Oldenbarnevelts linkerbovenarm en zei slechts:

‘Of u even mee wilt komen naar Zijne Excellentie.’

Dit is vreemd. Prins Maurits en hij hebben elkaar al weken niet gesproken. De Advocaat kijkt de opperkamerling onderzoekend aan. Diens gezicht is geheel blanco. Oldenbarnevelt, altijd praktisch, besluit zijn zijden tas met de stukken alvast naar de kamer van de Gecommitteerde Raden te brengen, hier gelijk de hoek om. Het voelt ook niet goed – die tas, met de remonstrantie van Wtenbogaert erin, wil helemaal niet mee naar Maurits.

‘Wacht jij hier even op mij,’ zegt hij over zijn schouder tegen de jongen, ‘dan kun je mij zo meteen de trappen op helpen.’

Even later leidde de jongen, op de voet gevolgd door de opperkamerling, de Advocaat onder diens arm langzaam de trappen op. De trappen kraakten, de mannen zwegen.

Eenmaal boven gekomen – vóór de deur van de kamer waar de Advocaat gewoonlijk met de Prins placht te spreken, dat wil zeggen: toen dat nog regelmatig voorkwam – klopte de opperkamerling kort en luid. De deur werd geopend door Pieter van der Meulen, kapitein van Maurits’ lijfwacht. De opperkamerling ging direct weer naar beneden en nam de jongen met zich mee.

De Advocaat werd binnen gewenkt door Van der Meulen. Van vrijwilligheid was hier geen sprake meer. Zoveel begreep hij intussen wel van deze overdracht, van de ene militair aan de andere. Ja, ook die Van der Meulen kende hij wel. Een man die zich met een overmatige, zo niet overdreven souplesse voortbewoog. En die hem nu en passant mededeelde dat hij in hechtenis was genomen, terwijl hij Oldenbarnevelt voorging.

‘Asseillez-vous!’

Het was minder een uitnodiging dan een bevel. Een bevel, of heel misschien dan toch een uitnodiging, veel maakte het niet uit, waaraan de Advocaat geen gehoor gaf. Van de hem aangewezen stoel liep hij naar het raam dat uitzicht gaf op het Binnenhof. Maar Van der Meulen was hem voor. Hij versperde de Advocaat de weg en maakte een nu rond-uit ongeduldig gebaar in de richting van de nog altijd lege stoel, die tegen de muur parallel aan het raam stond. Terwijl de Advocaat zich daarheen met zijn tikkende stok op weg begaf, vroeg hij: ‘Wat heeft dit te betekenen?’

Hij kreeg ten antwoord: ‘Bevel van Zijne Excellentie. Op last van de Staten-Generaal.’

Het gezelschap van adelborsten

Goed, hij zit dus vast. Zijn bewegingsvrijheid is hem ontnomen, geen ontkennen aan. Maar over gebrek aan gezelschap heeft hij niet te klagen. Als om hem te compenseren voor de vergadering waar hij nu eigenlijk zou moeten zijn. Hij wordt keurig behandeld. Zij hebben zich aan hem voorgesteld. Een luitenant Boshuysen, een vaandrig, een Baron van Geero, nog een andere Hoogduitse edelman, uit Bohemen, twee adelborsten van de garde van Zijne Excellentie. Hij vraagt zich af wat die hier allemaal moeten, behalve hem de hand drukken.

Het wil hem nog steeds niet goed lukken om de zaak helemaal serieus te nemen. Het is een beetje onwerkelijk om hier te zijn, in dit Stadhouderslijk Kwartier, maar nadrukkelijk zonder de Stadhouder. Alsof daar waar de een verschijnt, de ander verdwijnt. Hij betrapt zich er zelfs op dat hij, ja, bijna geamuseerd is. Hij staat volledig open voor alles wat er voorvalt op deze onwaarschijnlijke woensdag de negenentwintigste augustus.

Hier zit hij. Hij eet en drinkt uit Maurits' keuken. Dat is wat een mens nu eenmaal moet doen, nietwaar, eten en drinken. Ze zullen hem niet uithongeren. Aan de maaltijden die er opgediend worden, om te beginnen tussen de middag, want dat is het alweer, converseert de Advocaat dat het een lieve lust is. De beide adelborsten aan weerszijden, zijn bewakers, zetten al evenzeer hun beste beentje voor. Ze zijn nog heel jong.

‘Dat het u wel moge bekomen!’ Gelijktijdig heffen ze het glas. Zij laten het zich goed smaken, de luitenant, de vaandrig, de baron, de edelman, de adelborsten.

Hij informeert, vergeefs natuurlijk, naar het hoe en wat van zijn situatie. Ze blijven buitengewoon beleefd en geven geen krimp. Goede manieren kunnen hun niet ontzegd worden. Maar dat neemt niet weg dat ze gewapend zijn. Het zijn en blijven militairen met wie hij hier aan tafel zit.

Wat hij zich intussen aan één stuk door voorhoudt, is dit. Het is als een rustige stem, van gene zijde, waar hij maar al te graag naar luistert. De stem blijft herhalen dat dit juridisch, en dus ook feitelijk, onmogelijk is. Dit kan helemaal niet! zegt de stem kalmweg. Een arrestatie, op last van Maurits of van de Staten-Generaal, heeft letterlijk geen grond. In deze provincie, soeverein in alle aangelegenheden die niet expressis verbis zijn afgestaan aan de Staten-Generaal, hebben zij domweg niets te vertellen.

En mocht hij dan toch per ongeluk en wederrechtelijk gearresteerd zijn, dan hebben zij geen gevangenis om hem te bewaren. Zowel de Gevangendoor als de arrestkamers boven de Rolzaal, vervolgt de stem, ressorteren onder het Hof van Holland. Het is heel prettig om naar deze stem te luisteren. Het ontbreekt de Staten-Generaal hoe dan ook aan jurisdictie. Deze heldere en onomstotelijke wetenschap is het die aan de Advocaat zijn onwaarschijnlijke opgewektheid en gemoedsrust verschaft. Kalmer dan hij kan niemand zijn.